

למשמר המשמש בשעת נתינה, כמו בגזל הגר. והרמב"ם פירש למשמר המשמש בשעה שהחרים, אך שמא מדבר בשהחרים ונתן מיד (חזו"א בכורות כב,ו).
וכן שדה אחוזה היוצאת לכהנים ביובל – ניתנת למשמר שפגע בו יובל בתחילתו (– ביום הכפורים. ולר' ישמעאל בנו של ריב"ב – בראש השנה. ערש"י). פגע בו יובל בשבת – ניתנת למשמר היוצא, שברשותו התחיל היובל בערב (רבי חייה בר אמי בשם חולפנא).
חרמי מטלטלין; מבואר בגמרא שתלוי במחלוקת תנאים; לרבי יהודה המקיש מטלטלין לקרקעות – ניתנים לכהן מאותו משמר. ולרבי שמעון – לכל כהן שירצה.
בכור בהמה טהורה; כתבו אחרונים שלדעת תלמודנו נראה שניתן לכל כהן שירצה, ולא דוקא לכהני משמר. וכן משמע מדברי הרמב"ם (בכורות א,טו; ביכורים א,י. וכ"מ ברש"י זבחים קב:). ואילו בירושלמי (חלה ד,ט) אמרו שניתן למשמר (והביאו הרמב"ם בפירושו למשנה חלה ד,ט. נ"א דוקא בתם. מראה הפנים' על הירושלמי]. ע' חדושי הגר"ח הל' ערכין; חזו"א זרעים ליקוטים ח,ד).

דפים כח – כט

מה. א. מהם 'חרמי כהנים' ו'חרמי בדק הבית', ומה דינם של חרמים סתם?
ב. האם החרם חל על מוקדשין?

א. אדם שהחרים מקצת מנכסיו, ואמר 'הרי אלו חרם לכהן' – נעשו כהקדש לכל דבריהם, וחלה עליהם קדושת הגוף (תוס'), ואין להם פדיון (... לא ימכר ולא יגאל. כל חרם קדש קדשים הוא לה') ויש בהם מעילה (תמורה לב:). נתנם לכהן – הרי הם כחולין לכל דבריהם (כל חרם בישראל לך יהיה).
ואם החרים לבדק הבית – הרי הם כשאר הקדש לבדה"ב, ויש להם פדיון.

א. החרים שדה אחוזתו והגיע יובל ולא פדאה; המנחת-חינוך (שנו, א) נקט שאין לו דין שדה אחוזה להתחלק לכהנים, ונפדית בשווייה ולא בסכום הקצוב בשדה אחוזה. ואילו בצפנת פענח (ערכין ד,יט) פשוט לו להפך, שהמחרים דינו כמקדיש שדהו.
ויש לשדה זו דין הקדש לענין תוספת חומש בפדיון הבעלים ולענין העמדה והערכה (כן הביא המנ"ח (שם ב) מלשון הרמב"ם בפירושו המשנה, וצייד בזה).

ב. חרמי בדק הבית, נראה שמועילה שאלה לחכם עליהם, ישנם במופלא הסמוך לאיש, וכן נראה שנכרי המחרים נכסיו, נוהג בו דין שאר הקדשות (עפ"י מנ"ח שנו, ח). אבל לענין חרמי כהנים – יש להסתפק במופלא ובגוי (שם סק"ט). ובספרי (במדבר קיז) מ' שנוהג גם בגוי. ולענין שאילה נראה שעד שבא לידי כהן – אפשר להישאל, ולא משבא לידי (מנ"ח שנו, י).
ג. החרמים – מצוה (ע' משנה ביצה לו: רמב"ם ערכין ח,יב). י"א דוקא חרמי בדק הבית אבל לא חרמי כהנים (רש"ש שם עפ"י הראשונים), וי"א אפילו חרמי כהנים (עפ"י חסדי דוד ערכין ד,ה. וע' גם פסקי ריא"ז ותו"ט ביצה שם).

ד. מבואר בתוס' (בתמורה לב. ד"ה והאמר) שחרמי כהנים אינם שייכים ב'הרי עלי' אלא ב'הרי זו', כי אין שייך בזה דין 'אמירתו לגבוה' כבשאר נדרים [ואולם יתכן שכשאומר 'הרי נכסים אלו עלי חרם' נאסרו, שמשמעותו כ'הרי זו'. ע' ר"ג כאן]]. ובשפת אמת (שם) תמה הלא קדש הם לה' וממנו הכהנים זוכים ולמה לא יתחייב ב'הרי עלי'.

סתם חרמים; רבי יהודה בן בתירא אומר: לבדק הבית (כל חרם קדש קדשים הוא לה'). וחכמים אומרים: לכהנים (כשדה החרם – לכהן תהיה אחוזתו).

אמר רב: הלכה כריב"ב [שקיבל מרבתי שכן היא דעת חכמים, להפך מגרסת המשנה]. וכן הורה רב יהודה במעשה שבא לפניו. ואולם עולא פסק סתם חרמים לכהנים.

פסק הרמב"ם והסמ"ג והחינוך (שנו) שסתם חרמים לכהנים (וע"ע: כס"מ ערכין ו,א; ברכת הזבח; צאן קדשים; תפא"י 'בועד'). ואולם מדברי הרא"ש המובא בטור נראה שדעתו כרב שסתם חרמים לבדק הבית (עפ"י משל"מ, וע' זבח תודה).

ב. מחרים אדם את קדשיו, בין קדשי קדשים בין קדשים קלים. ולא נתפס איסור בגופם כשאר חרמות – שהרי כבר קדושים, אלא אם נדר – נותן דמיהם, ואם נדבה – נותן דמי טובתם, כלומר אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אעפ"י שאינו חייב בו. וכן המחרים בכור בהמתו תם או בעל מום, והרי אינו שייך לו אלא של הכהן – אומדים כמה היה אדם רוצה ליתן בכור זה כדי ליתנו לקרובו כהן. (חכמים דרשו זאת מכל חרם קדש קדשים הוא לה' – שחל על הקדשים. ורבי ישמעאל (וכן סובר ריב"ב) דרש מתקדיש ו-לא יקדיש שנאמר בכור – מקדישו אתה הקדש עילוי ואי אתה מקדישו הקדש מזבח).
לפרש"י (בתמורה לב:), לדעת עולא (שם) מהתורה אין חלה קדושת בדק הבית על קדושת קרבן, והדרשות שדרשו – אסמכתא בעלמא הן. והתוס' חולקים וסוברים שאף לדעת עולא חייב מהתורה ליתן דמים להקדש, אלא שלדעתו מהתורה אין חלה קדושת בדק הבית על גוף הקרבן ורשאי להקריבו וליתן דמיו, ומדרבנן צריך לשומו תחילה ולפדותו.

דף כט

מו. א. מה דין הדברים דלהלן בזמן הזה? חרמין; הקדשות; עבד עברי; שדה אחוזה; בתי ערי חומה; גר תושב.

ב. כהן שהקדיש שדה חרם שקיבל מישראל, מה דינו ביובל?

ג. מתי שנת השמיטה משמטת ומתי היובל משמט?

ד. האם מצוה להקדיש בפה בכור בהמה טהורה? האם מותר להקדיש בכור לזבח אחר?

א. רשב"י אומר: אין שדה חרמים נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג (והיה השדה בצאתו ביביל קדש לה' כשדה החרם). ואמרו, דוקא בקרקעות שבא"י, אבל במטלטלין או בקרקעות שבחו"ל – נוהגים, ונותנים לכהנים.
א. בזמן הזה ניתנים לכל כהן שירצה, שהרי אין עתה משמרות (מנ"ח שנו, יד. עפ"י רמב"ם ועוד), או משום שקרקעות שבחו"ל דינם כמטלטלין (רא"ש בשטמ"ק, לאי נמי). ולתירוץ אחד בשטמ"ק אין להן תקנה כיון שאין משמר.

ב. דעת הראב"ד (ח,יא) שבזמן הזה סתם חרמים לשמים ולא לכהנים (וע' לח"מ). ומרש"י משמע שגם חרמי בדק הבית אינם נוהגים בזה"ז, שהם סוג מיוחד של נדבה ואינם בכלל שאר הקדשות. ואין כן דעת הרמב"ם והראב"ד (ע' זבח תודה וחדושים ובאורים; ערוה"ש העתיד ערכין ג,י).
ג. מה שאמרו 'אין מחרימים בזמן הזה' – דוקא בחרמי בדק הבית, אבל חרמי כהנים אין עתה חשש תקלה יותר מבזמן הבית (עפ"י רש"י ותוס' ע"ז יג.). ויש אוסרים כיון שעכשיו אין רגילים בקדשים ועלולים לבוא לידי תקלה עד שינתנו לכהן (עפ"י תוס' יומא סו. בכורות גג.). ונראה כיון שאין לנו עתה כהן מיוחד רק עפ"י חזקה, הלכך אין להחרים לכתחילה, ואף בדיעבד צ"ע אם יצא ידי חובתו בנתינה לכהן מסוים (עפ"י מנ"ח שנו, טו. ועתוס' ביומא שם).

אין מקדישים בזמן הזה [אבל בזמן הבית נוהגים הקדשות אעפ"י שאין היובל נוהג, כגון שגלו ואין כל יושבי הארץ עליה. עתוס' כו.], ואם הקדיש – יחלל על שוה פרוטה [אפילו לכתחילה. ורב יהודה הורה במעשה שבא לפניו לפדות בארבעה זוזים ולא בפרוטה, כדי לפרסם הדבר. וכן יש להורות לכתחילה. עפ"י רי"ף; רע"ב].

התוס' כתבו שזה דוקא בקרקעות מפני שיש בהם חשש תקלה, אבל בהמה פירות וכלים – אין לחללם אלא בהמה תעקר ופירות יירקבו. והרמב"ם והרי"ף והראב"ד חולקים וסוברים שגם מטלטלין נפדים (וע' גם בשו"ת הריב"ש קעא). ולהלכה אפשר שיש להקל בדבר, כיון שאף לפי התוס' אינו אלא מדרבנן (עפ"י מנחת שלמה סב, ה). וע"ע בע"ז יג.
אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג (עד שנת היבול יעבד עמך).
יש להסתפק בעבד הנמכר בזמן שהיובל נוהג ובטלו היובל בתוך שני עבודתו, האם עבודתו נפקעת או שמא נשאר לעבוד אצל האדון כשדה אחוזה עד מות האדון (עפ"י משך חכמה משפטים כא, ו).

וכן הדין לשדה אחוזה – להיגאל בקצבה שנתנה תורה (ויצא פיבול ושב לאחוזתו), וכן דין בתי ערי חומה – שהמוכר יכול לכוף הלוקח לגאול תוך שנה – אין נוהגים אלא בזמן שהיובל נוהג (לא יצא פיבול).
בזמן בית שני היה נוהג דין בתי ערי חומה. ונחלקו הראשונים האם היה נוהג אז דין יובל מהתורה או מדרבנן, ולדעת הסוברים מדרבנן, אף דין בתי ערי חומה היה נוהג מדרבנן (עפ"י רמב"ן גטין לו).

לאחר חורבן הבית, בטל דין בתי ערי חומה, שהרי הארץ חרבה ואין ישראל עליה ולא קדשו יובל אפילו מדבריהם. וי"א שכל זמן שבית דין היו קבועים בארץ נהגו יובלות וכל הדינים התלויים ביובל (ערמב"ן בגטין שם).

וה"ה לגר תושב, שיהא ישראל מצווה להחיותו (רש"י) – רק בזמן היובל ('טוב' /טוב' מעבד עברי).

א. אף בדיעבד אם עברו וקבלוהו – לא חלה גירותו (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ב קכד).
ב. נראה לכאורה שהוא הדין לענין איסור מתנת חנם, אין גר תושב בזמן הזה, ואפילו קיבל עליו שלא לעבוד ע"ז – אסור (כן יש ללמוד מהסמ"ע חו"מ רמט סק"ב).

ויל"ע אם קיבל עליו שבע מצוות, שלדעת הסוברים שמוטר ליתן לו לשבת בארץ (כדלהלן), ולדבריהם גם אין בו איסור מתן חניה בקרקע (עפ"י משפט כהן סג), יתכן שכמו כן אין איסור מתנת חנם.
ג. יש אומרים שאעפ"י שאין גר תושב עתה, אם קיבל שבע מצוות בני נח אין מונעים ממנו לשבת בארץ [ואפילו בתוך העיר עצמה מותר עתה שאין קדושת הארץ עליה כשהיתה] (השגות הראב"ד הל' איסור"ב יד, ה, וכ"כ הכס"מ שם בדעת הרמב"ם; שו"ת הרשב"א ח"א קפב).

ב. כהן שהקדיש שדה שקיבל מחרם שהחרים ישראל, כשהגיע יובל (וגאלה אחר) – מתחלקת לכהנים כדין שדה אחוזה, ואינה נשארת בידו (כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו – בא שדה החרם) ללמד, ונמצא למד; מה שדה אחוזה יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכהנים, אף שדה חרמו.
מכר הכהן לאחר שדה שקיבל מחרם ישראל, והקדישה הלוקח – הרי זה כמקדיש שדה מקנה וחוזרת ביובל לכהן. ואפילו זה הלוקח היה הבעלים הראשונים שהחרימה – שהשדה הוזה כשדה אחוזה היא לכהן (עפ"י רמב"ם ו, ו, ורדב"ז).

ג. שנת השמיטה משמטת בסופה (מקץ שבע שנים תעשה שמטה). והיובל – בתחילתו, כלומר ביום הכיפורים. רבי ישמעאל אומר: בראש השנה (ובתקיעת השופר ביום הכפורים, נשמטות הקרקעות למפרע. ע' חו"א שביעית ז, יט).

ד. חכמים אומרים: בכור, אעפ"י שהוא קדוש מרחם – מצוה להקדישו. (תקדישו). ולדעת רבי ישמעאל – אין צריך.

הרמב"ם (בכורות א, ד. וכ"פ בשו"ע י"ד שו, א) פסק כחכמים. ואילו הרא"ש (הובא בטו"ד ר"ס שו) פסק שאין צריך להקדישו. (וערש"י ורמב"ן ורא"ם בחקותי כו, כו דברים טו, יט; לה"מ ומל"מ שם; מנ"ח יח, א). האחרונים דנו אודות קידוש בכורות בחו"ל, בכורות בעלי מומין, וכן על הקדשתם תוך שמונה ללידתם, שאינם ראויים להרצאה).

אסור באיסור 'לאו' (לא יקדיש) להקדיש בכור לזבח אחר. [וכן אסור לשנות מעולה לשלמים וכד'. ע' משנה וגמרא תמורה לב; תו"כ בחקתי].

וצ"ע אם עובר בלאו באמירה עלמא, או דוקא אם שינה בו בעבודה מן העבודות על פי רצונו לשנותו. וברמב"ם הדברים סתומים (חזו"א בכורות כו, ב). ובספר החינוך (שנו) כתב שאין לוקים עליו משום שהוא לאו שאין בו מעשה, שהריהו נעשה כדיבור בלבד וגם לא חל באמירתו כלום (ע' כסף משנה תמורה ד, יא).

פרק תשיעי; דפים כט – ל

- מז. א. מה דינו של המוכר שדה אחוזה בזמן שהיובל נוהג?
- ב. מה דינו של המוכר שדה אחוזה בשנת היובל?
- ג. מה דינו של המוכר שדה אחוזה בשנה שלפני היובל?

א. המוכר שדה אחוזה [שעושה פירות, להוציא אדמת טרשים וכדו'] בשעת היובל – אינו מותר לגאול פחות משתי שנים למכירתו (כלומר מיום המכירה. יח) ואיסור 'עשה' יש בדבר למוכר ולקונה, גם בהסכמת שניהם (במספר שני תבואת ימכר לך; שנים תקנה).

א. אם נותן השדה במתנה ולא בתורת 'גאולה' י"א שאינו בכלל האיסור, אלא שאפשר שאסור משום הערמה. וי"ח.

ב. אין מועיל תנאי במכירה שיוכל לגאול תוך שנתים (מנ"ח שלט, ב). ואולם השפ"א צידד שמוותר למכור לכתחילה לשנה אחת בלבד.

כעבור שנתים יכול המוכר לגאול שדהו בכל זמן שהוא, בעל כרחו של הלוקח. ומשלם לו כפי השנים הנותרות עד שנת היובל – לפי חשבון דמי המכירה, שאם מכר בשנה ראשונה ליובל ב-49, ובא לגאול כעבור עשר שנים – נותן לו 39 וגואל. לא גאל עד היובל – חזרת השדה לבעליה בחנם.

בא לפדות באמצע השנה, זכותו של המוכר להחשיב חדשי השנה האחרונה שאכל הלוקח ולנכותם מהפדיון. מאידך יכול המוכר שלא לחשב חדשים לטובתו (עתוס' לא. ובמפרשים). שנתים שאמרו – אינן כוללות שנת שדפון וירקון, או שנת שביעית (שני תבואת). אבל בשנים כתיקנן, אם הובירה או נרה ולא זרע – עולות לו מן המנין.

א. אפילו נאנס ולא הספיק לזרוע מסיבות שונות – עולות לו מהמנין (תפארת ישראל. וכ"מ מסוגיא דב"מ שהביאו התוס').

ב. אם בכל העולם היתה זו שנה כתיקנה ורק שדה זו נשתדפה – עולה מן המנין (תוס' עפ"י ב"מ קו). ואולם הרמב"ם לא חילק בדבר (ע' לה"מ ושפ"א. ויש מי שכתב שגרמו הדבר בלשון הרמב"ם – ע' רדב"ז שמיטה יא, י).

המוכר אינו חייב לשלם דמי הניר, אלא משלם רק עבור השנים הנותרות.